

## KULTURARVSSEKTORN ÄR DÅLIGT FÖRBEREDD FÖR FRAMTIDEN

I år är det "Europaår för kulturarv". Detta EU-lanserade evenemang ramas in av motton som "Vårt kulturarv: där historien möter framtiden" och "Framtiden har en lång historia". Fokus på framtiden är alltså tydligt. Mycket är inplanerat under året. Internationellt lanserar bland andra Europaparlamentet, ministerrådet, EU-kommissionen och Unesco mängder med initiativ, projekt och finansieringsmöjligheter. I Sverige är Riksantikvarieämbetet nationell samordnare för en rad evenemang. Det anordnas utställningar, föreläsningsserier, skolsamarbeten, utveckling av turistmål, gestaltningar, kulturarv som entreprenörskap, happenings av olika slag med mera. Enligt hemsidan rör det sig totalt om 7 840 evenemang i 28 europeiska länder, allt med syftet "att förändra hur vi utnyttjar, skyddar och främjar kulturarvet och se till att Europaåret gagnar människor på längre sikt".

Men en studie som vi nyligen genomfört visar att kulturarvssektorn är dåligt förberedd för framtiden och dess utmaningar. Det framtida värdet av kulturarv tas i alltför stor utsträckning för givet. Studien bygger på undersökningar av framtidssynen hos fler än 60 kulturarvsexperten från flera länder. Resultatet förvånar. Merparten av de professionella kulturarvsaktörerna vi intervjuade kunde inte definiera den framtid de arbetar mot. De kunde inte heller förklara hur deras arbete konkret kommer att påverka denna framtid. På en direkt fråga om hur framtiden tar sig uttryck i deras arbete, svarade merparten av experterna: "Vi tänker kortsiktigt. Vi är så uppslukade av vårt dagliga arbete att vi inte har någon möjlighet att fundera kring framtiden på ett djupare plan".

Vår studie visar att kulturarvssektorn i praktiken förväntar sig att framtiden i stort sett kommer att vara som i dag. Det vi bevarar, kommer också framtiden att be-



► Moské i Delhi restaureras, men vem vet hur världen ser ut om 700 år?

vara. Många uppfattar framtiden som något isolerat, långt bort i fjärran utan någon direkt koppling till nuet – med undantag för identifierade kommande risker för bevarande och tillgänglig-

”Vår studie visar att kulturarvssektorn i praktiken förväntar sig att framtiden i stort sett kommer att vara som i dag.”

heten av kulturarv orsakade av exempelvis havsnivåhöjningar. Som en direkt konsekvens av detta finns föga förståelse för hur nutida tillvägagångssätt och beslut konkret kan bidra till att skapa bättre förutsättningar i en framtid som skiljer sig från dagens samhälle. I stället för att proaktivt utforska hur man kan adressera framtida behov menar många i kulturarvssektorn att meningen med arbetet är att vi

med hjälp av kulturarvet kan lära oss att förstå vår samtid. De viktigaste uppgifterna är därför bevarande och förmedling.

Denna framtidssyn skiljer sig radikalt från en annan sektor med beröringspunkter till kulturarv – kärnavfallssektorn. I Sverige ska kärnavfall slutförvaras i hundra tusen år, så lång tid det tar för högradioaktivt avfall att nå ofarlig strålningsnivå. Kärnavfallet är således en alldeles speciell och särskilt långlivad del av 1900-talets och 2000-talets kulturarv. Forskare har under en längre tid undersökt hur man kan skydda framtida generationer från att oavsiktligt exponeras för farliga nivåer av radioaktivitet. De personer vi samarbetat med inom kärnavfallssektorn är alla angelägna om att skapa system för kunskapsbevarande för att på så sätt hjälpa framtiden i deras minnespraktiker. För dessa forskare är konkreta analyser av risker och olika sätt framtiden kan hantera dem på en del av vardagen.

Kulturarvssektorn kan dra lärdom av kärnavfallsbranschen när det gäller analyser av möjliga

behov i framtiden och för att utveckla strategier för att möta dem. Likt forskare inom kärnavfallsområdet skulle kulturarvsexperten kunna bidra till att förhindra att framtida generationer tar skada. Vissa utmaningar för kommande decennier går att skönja redan i dag. Hur kan kulturarv exempelvis bidra till att utveckla samhällets sätt att hantera framtida migrationsströmmar, oavsett om de uppstår till följd av ekonomiska svårigheter, krig eller stigande havsnivåer?

En rimlig hypotes är att en viktig uppgift i detta sammanhang inte är att skydda de materiella och immateriella kulturarv som riskerar att gå förlorade vid sådana kriser. Sannolikt är det viktigare att försäkra sig om att personer som av en eller annan anledning fördrivits från sina hem välkomnas, och välkomnas av, ett kulturarv byggt på delaktighet och gemensamt framtidsbygge – till skillnad från ett särskiljande kulturarv byggt på ursprung och etnicitet som i dag är så vanligt förekommande i många delar av världen.

Robotar i varje gathörn, globala epidemier eller samhällskollaps – det kan låta som en avlägsen sci-fi framtid, men det är ironiskt nog sådana scenarier som kan hjälpa dagens kulturarvsförvaltare att tänka igenom vilka typer av kulturarv som skulle ha mest samhällsnytta i framtiden. Den typen av planering måste ske omsorgsfullt. När kulturarv nu möter framtiden i ett "Europaår för kulturarv 2018" finns möjligheter för kulturarvssektorn att sätta kulturarvets nytta i framtiden i fokus. Då kan Europaåret bidra till att kulturarvsexperten blir mer förberedd inför framtidens utmaningar. På så sätt kan kulturarvssektorn framtidssäkra kulturarvet för att bredda dess användbarhet för framtida generationer. ■

► Cornelius Holtorf är Unesco-professor med inriktning på framtiden i relation till kultur- och naturarv och professor i arkeologi vid Linnéuniversitetet. Anders Högberg är professor i arkeologi vid Linnéuniversitetet.